

BEMANNING, KOMPETANSE OG KVALITET

STATUS FOR DE KOMMUNALE HELSE- OG OMSORGSTJENESTENE

22. AUGUST 2018

MARCUS GJEMS THEIE

Satsing 2009-2018

2009

St.meld. nr. 47

(2008-2009)

Samhandlingsreformen

Rett behandling – på rett sted – til rett tid

«PENGER NÅ.
Helseministeren vil allerede i morgen love økning i bevilgningene til kommunene slik at de neste år kan begynne oppbyggingen av et mer omfattende kommunalt tilbud.»
Aftenposten

2015

Meld. St. 26

(2014-2015)

Melding til Stortinget

Fremtidens primærhelsetjeneste
– nærhet og helhet

Helseministeren lover økt satsing på sykepleiere...

«Sykepleier» er nevnt 116 ganger i regjeringens forslag til fremtidens primærhelsetjeneste.»
NSF Politikk

Realitetsorientering

- Vi står (fortsatt) overfor store utfordringer som vil bidra til å øke presset på helse- og omsorgstjenester slik vi aldri tidligere har opplevd
- Vi ser allerede tegn til at mangel på personell og kompetanse har svekket kvaliteten i tjenestetilbudet
- Så langt har man ikke evnet å styrke de kommunale helse- og omsorgstjenestene – til tross for politisk fokus, reformer og tiltakspakker

Agenda

- Kort om bakgrunn for prosjektet og prosessen
  - Oppsummering av rapportens hovedfunn
  - Diskusjon
-

Agenda

- Kort om bakgrunn for prosjektet og prosessen
  - Oppsummering av rapportens hovedfunn
  - Diskusjon
-

Menon 2017: Norge er på vei mot en uholdbar situasjon med store utfordringer i helsesektoren som ikke prioriteres tilstrekkelig

- Det har ikke vært en utpreget satsing på helse de siste ti årene
- Investeringer i spesialisthelsetjenesten har blitt nedprioritert
- Samtidig ser vi en betydelig satsing på andre sektorer som transport og forsvar

Hva med de k...

Blankholmutvalget

Et offentlig utvalg nedsatt av Regjeringen for å se på hvordan vi best kan prioritere i den kommunale helse- og omsorgstjenesten og tannhelsestjenesten

[Blankholmutvalget](#)
[Mandat](#)
[Medlemmer](#)
[Prioriteringer](#)
[Møter i utvalget](#)
[Innspill](#)
[Kontakt](#)

Blankholmutvalget

Blankholmutvalget skal levere sin NOU (norsk offentlig utredning) om prioriteringer i kommunal helse- og omsorgstjeneste og

I hvilken grad har myndighetene evnet å styrke de kommunale helse- og omsorgstjenestene for å møte utfordringene som kommer?

Agenda

- Kort om bakgrunn for prosjektet og prosessen
- Oppsummering av rapportens hovedfunn
- Diskusjon

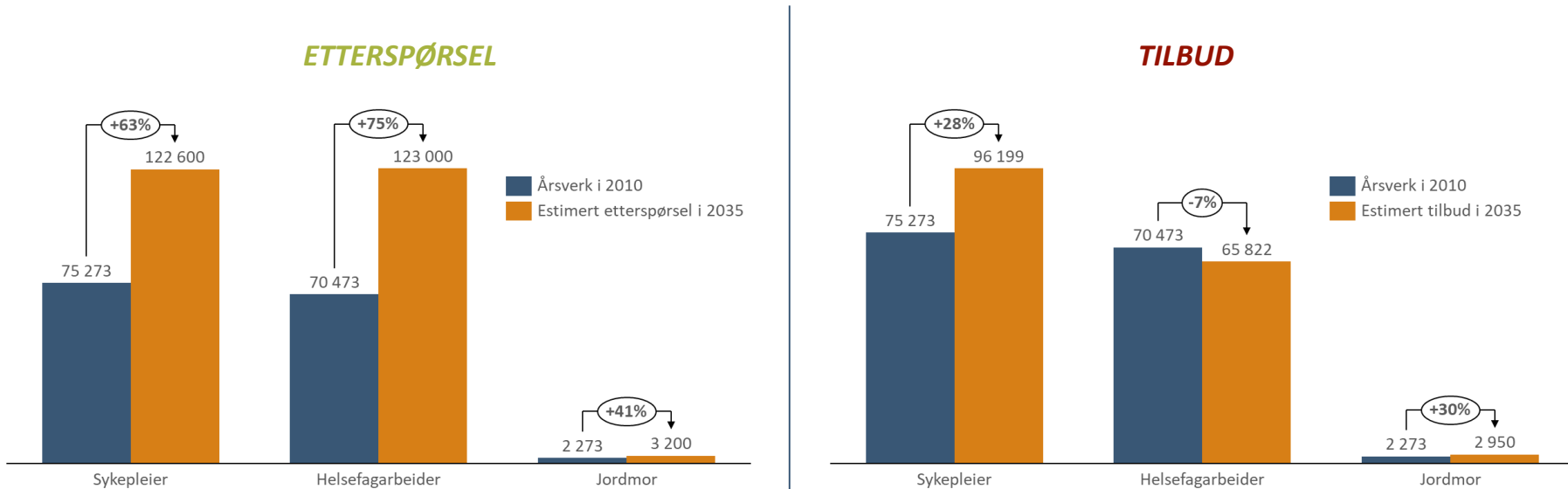
Vi står overfor store utfordringer som vil bidra til å øke presset på de kommunale helse- og omsorgstjenester

Tre drivere:

- 1) Demografi: Vi blir flere, og vi blir eldre
- 2) Økonomi: Flere behandlingssløp ut av sykehusene
- 3) Medisinske fremskritt: Gir økt behov for *kommunale* helse- og omsorgstjenester (alvorlige sykdommer blir kroniske og ikke dødelige)

Det blir stor mangel på helse- og omsorgsarbeidere i årene fremover

Manglende sammenheng mellom etterspørsel og tilbud

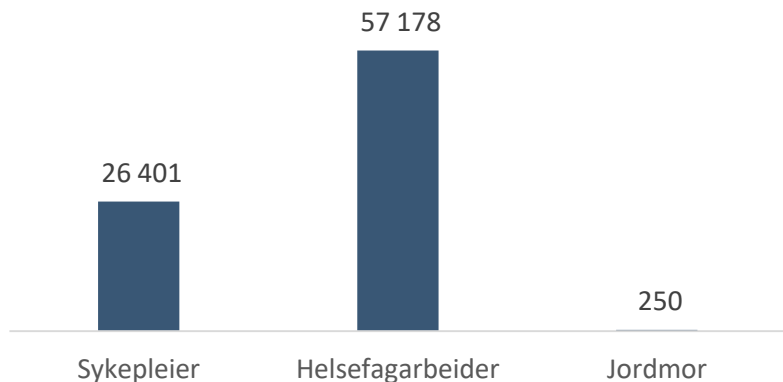

Kilde: SSB (2012)

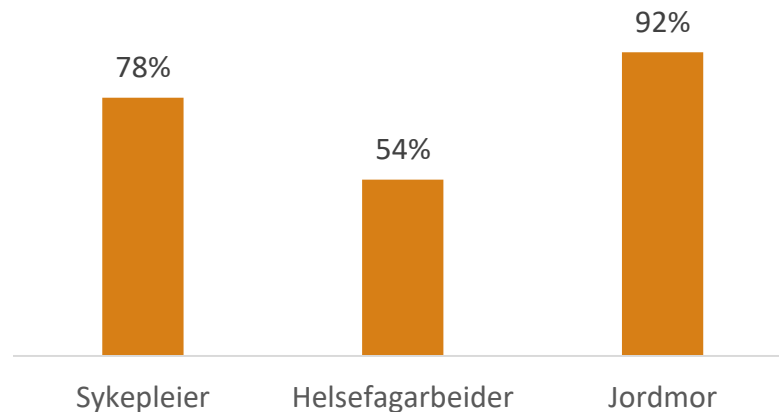
I 2035 mangler vi 80 000 årsverk om utviklingen fortsetter

Akutt mangel på sykepleiere og helsefagarbeidere gir svært lav dekning ift. behov

Manglende årsverk i 2035

Dekningsgrad i prosent

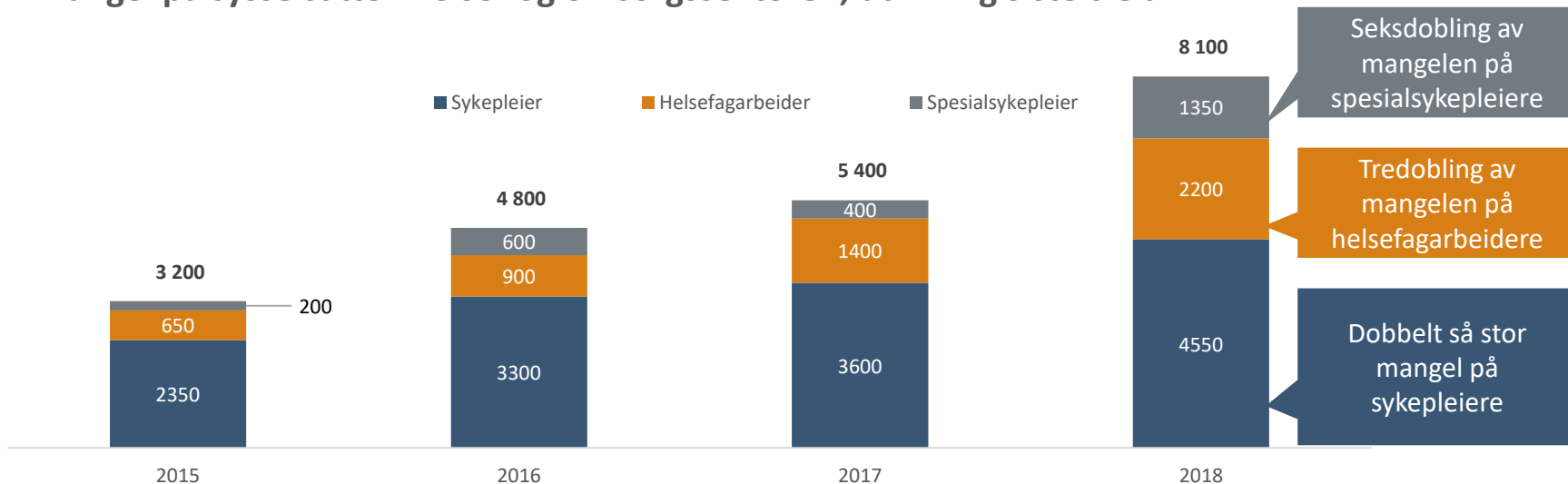
Kilde: SSB (2012)

Det er for få helse- og omsorgsarbeidere allerede i dag

- SSB gjorde sine framskrivinger i 2012, basert på tall fra 2010 (samhandlingsreformen er med i beregningene)
- Siden den gang ser vi tydelige tegn til at spådommen er i ferd med å bli virkelighet

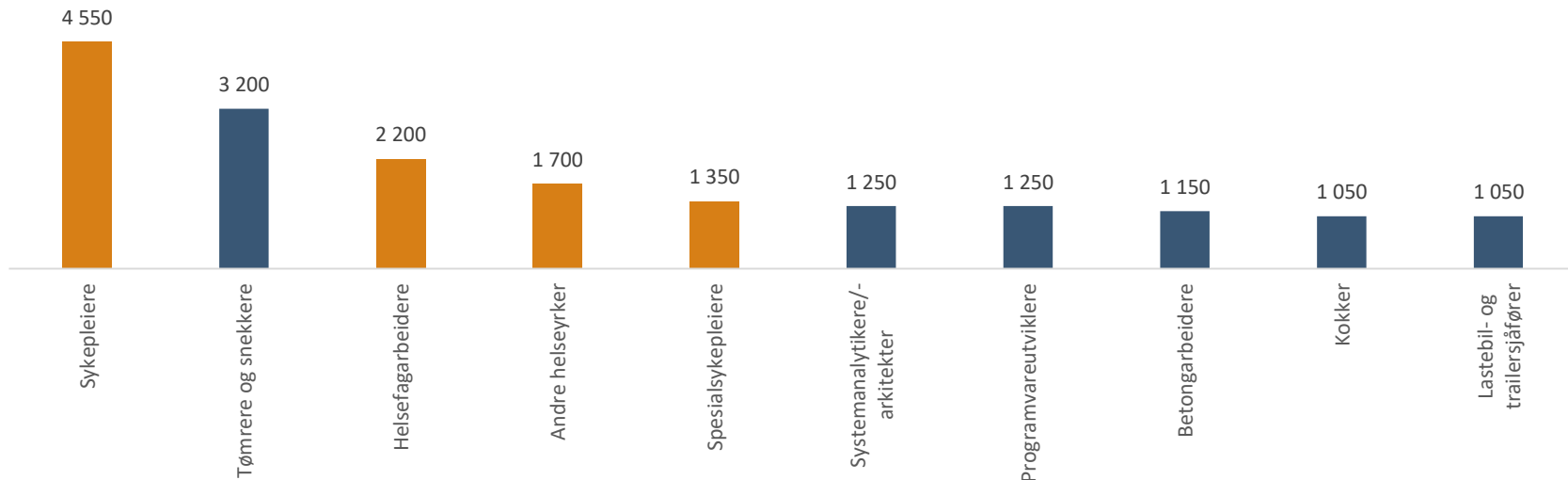
Det er for få helse- og omsorgsarbeidere allerede i dag

Mangel på sysselsatte i helse- og omsorgssektoren, utvikling siste tre år

Kilde: NAVs bedriftsundersøkelse, 2015-2018

Helse- og omsorgsykker topper listen over yrker der det er størst mangel på personell – fire av topp fem (2018)

Kilde: NAVs bedriftsundersøkelse, 2018

Kompetansen i tjenestene er ikke god nok – slik både fagfolk og brukere vurderer det

Ni av ti **sykepleiere** oppgir at det er kompetansemangel der de arbeider

Kilde: Telemarksforskning (2015)

DIFIs undersøkelse blant **brukerne** av offentlige tjenester:

- «Omsorgstjenester» kommer dårligst ut samlet blant alle offentlige tjenester
- Brukerne opplever at kompetansen er svekket relativt til tidligere år
- Ansattes evne til spesialtilpassing av tilbudet og evne til å følge opp brukerne er svekket

De ansattes faglige evne til å løse oppgavene

Kilde: DIFI (2017)

Kvaliteten i tilbudet er svekket

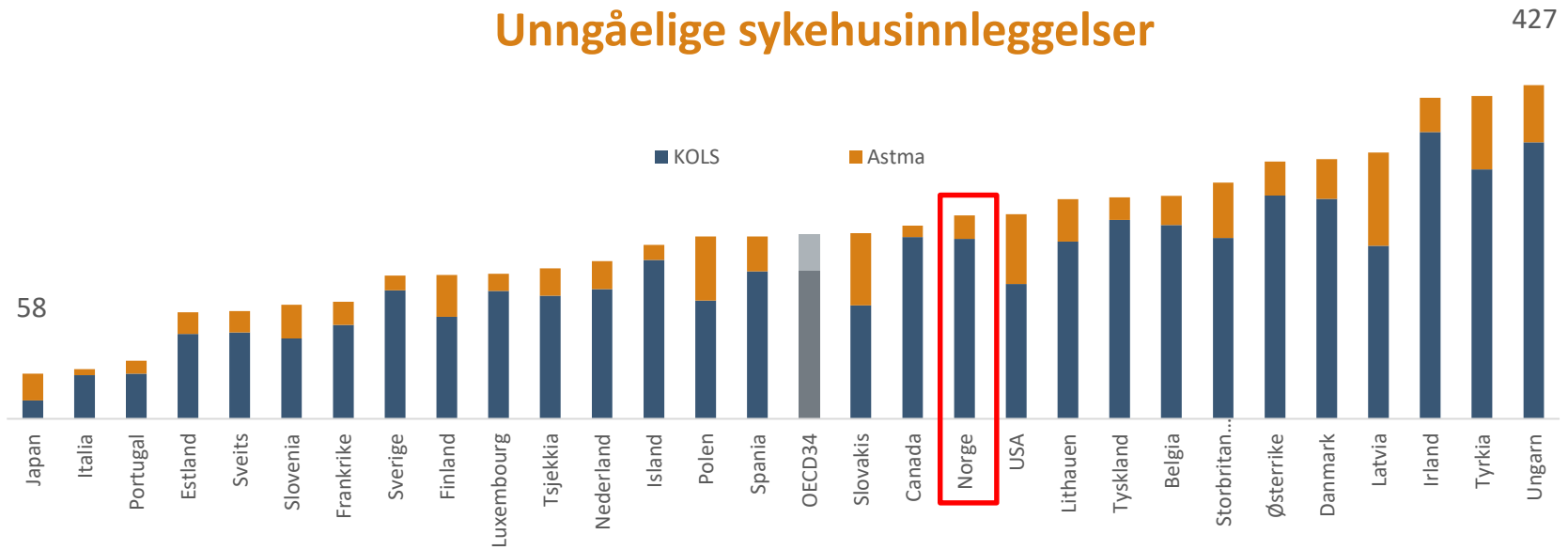
DIFIs undersøkelse blant **brukerne** av offentlige tjenester:

- *Ventetiden er for lang*
- *Ansattes mulighet for oppfølging av brukerne er svekket*
- *Brukerne av føler seg mindre trygge i tjenesten*
- *Tilliten til omsorgstjenestene er svekket*

Norges kommunale helse- og omsorgstjenester i et internasjonalt perspektiv

Norge er ikke i verdenstoppen...

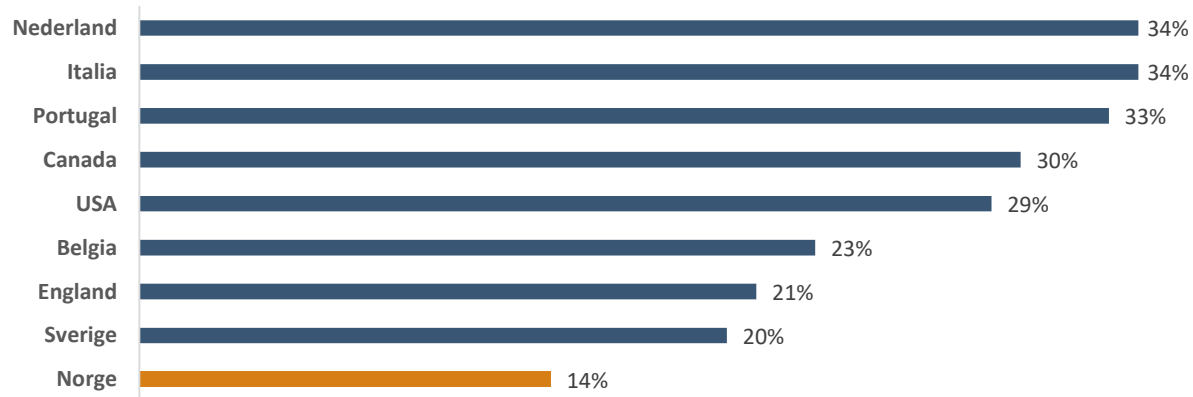
Unngåelige sykehusinnleggelser

Kilde: OECD/Health at a glance 2017

Norge er ikke i verdenstoppen...

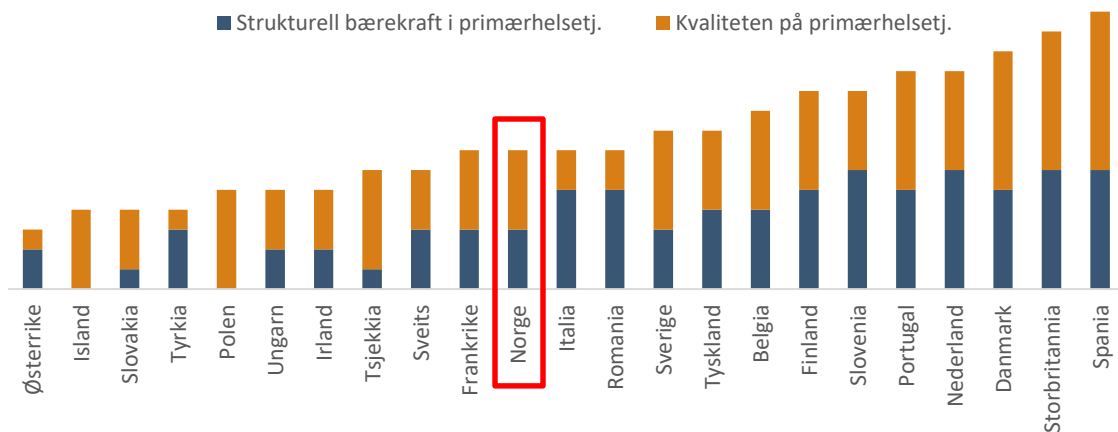
Andel hjemmedød

Kilde: Sykepleien, 18.11.2015

Oppsummert er vi snarere midt på treet

Rangering av europeiske lands primære helse- og omsorgstilbud

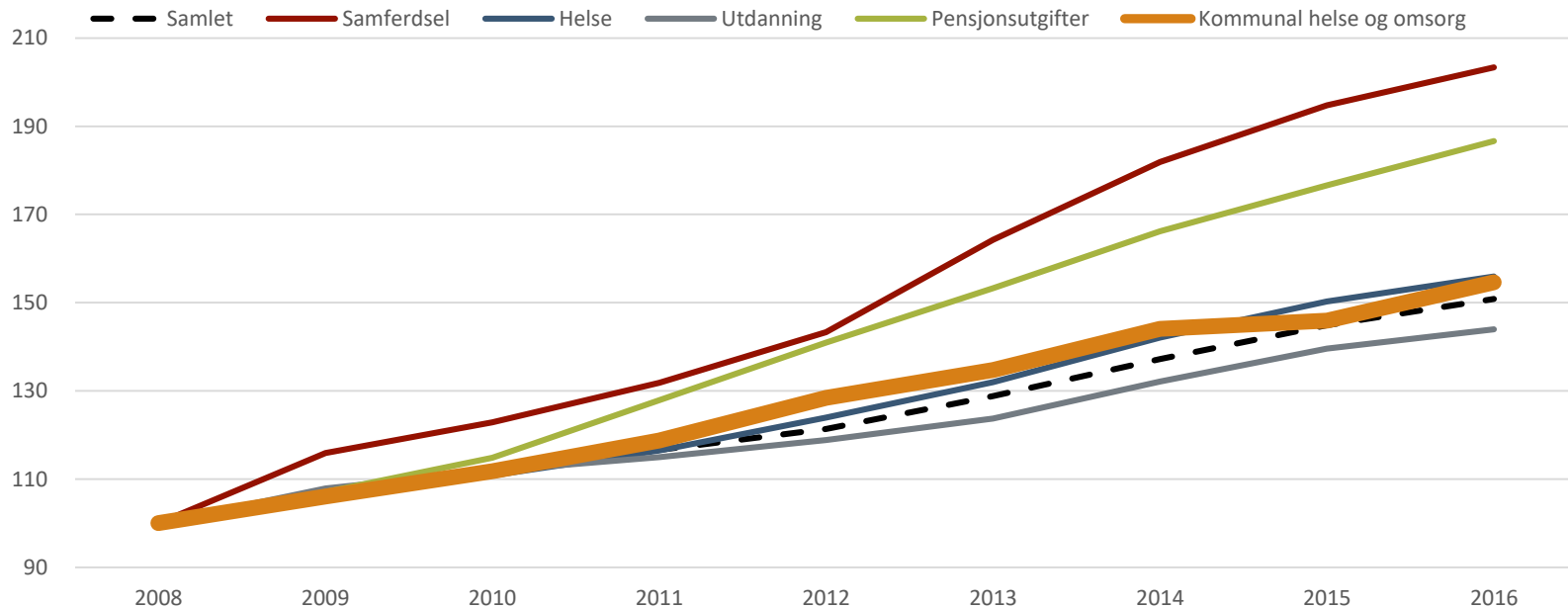
Norge utmerker seg spesielt negativt når det gjelder:

- Økonomisk bærekraft
- Tilgang på arbeidskraft

Hva har blitt gjort for å forbedre situasjonen?

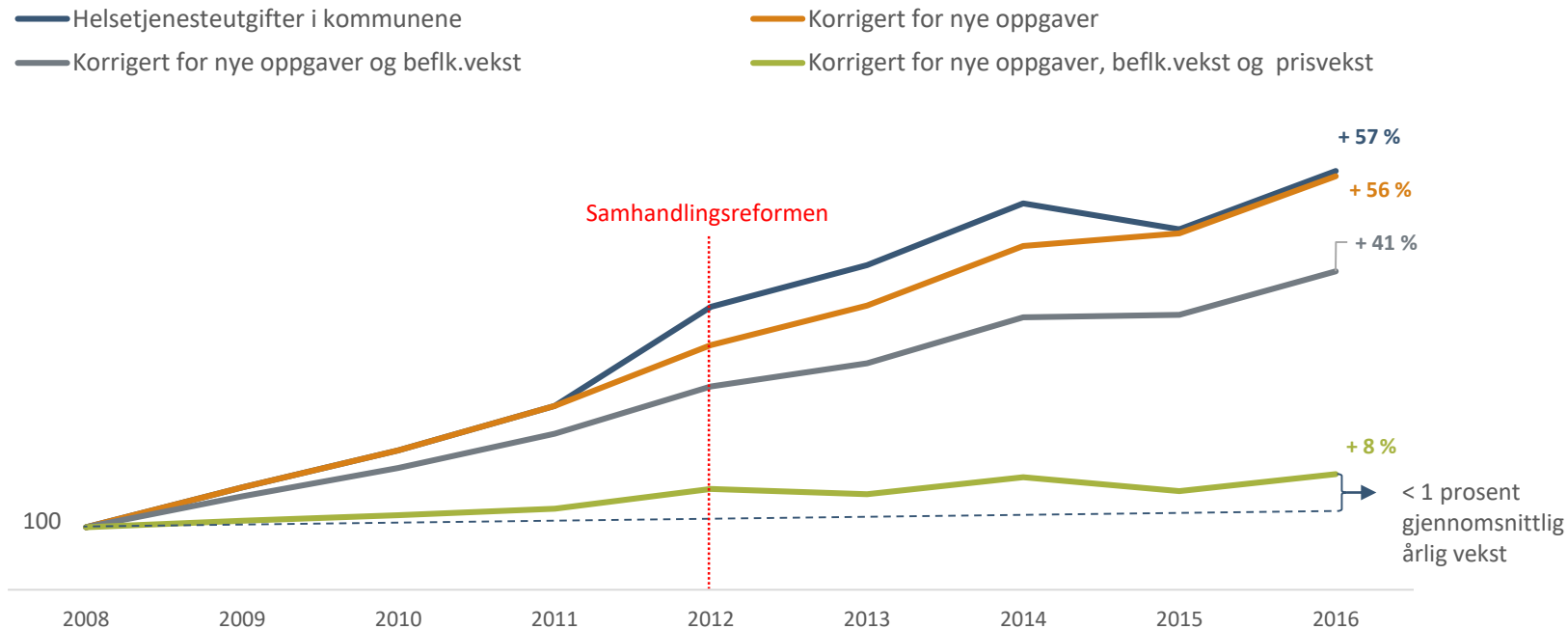
Ingen spesielt tydelig satsing på kommunale helse- og omsorgstjenester

Kommunale utgifter til ulike sektorer og samlet, 2008-2016

Kilde: SSB

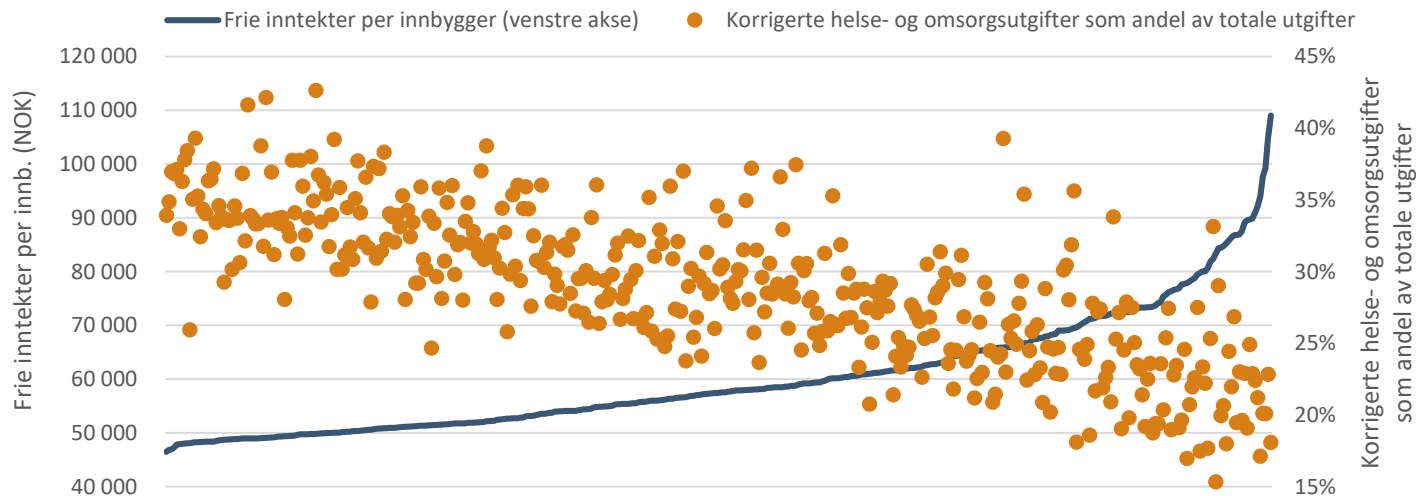
Mindre enn én prosent vekst i bevilgningene per år

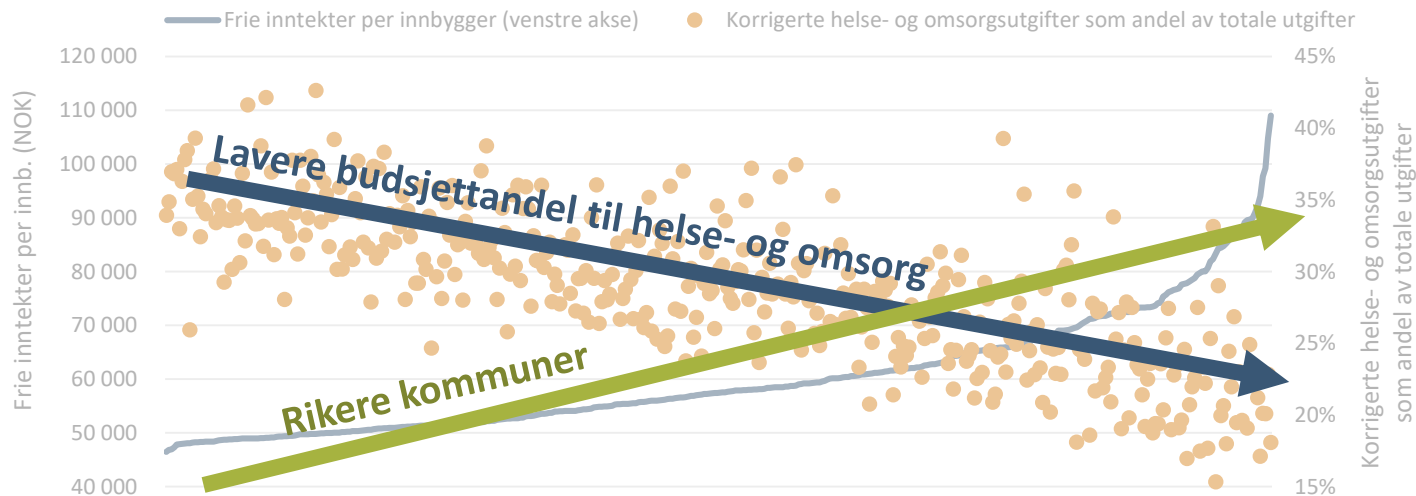
Kilde: SSB og KMD, 2017 (TBU)

Kommuner med høyere frie inntekter ikke prioriterer helse- og omsorg i større grad

Kommuner med høyere frie inntekter ikke prioriterer helse- og omsorg i større grad

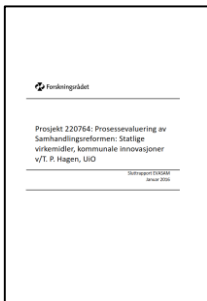

Samhandlingsreformen har ikke vært en suksess

Riksrevisjonen:

- Samhandlingsreformen har i liten grad gitt økt kapasitet i helse- og omsorgssektoren i kommunene
- Kompetansen i kommunene er kun i begrenset grad styrket i møte med flere og mer krevende pasienter enn tidligere
- Halvparten av kommunene har ikke nok sykepleiere

Samhandlingsreformen har ikke vært en suksess

Løset og Veenstra, Prosessevaluering av Samhandlingsreformen (2015)

- «... økninger i folkehelse tiltak [kan delvis] forklares at ved at flere tiltak regnes som folkehelse tiltak, sammenlignet med tidligere»
- «... en økning i ressursbruk til folkehelsearbeid er ikke ensbetydende med en økning i ressursbruk til folkehelse tiltak. [...] økte ressurser går snarere til **organiseringen** av kommunale folkehelse tiltak»

Hagen m.fl. 2016

«... økte ressurser til forebygging har først og fremst gått til organisering og planlegging...»

Oppsummert

- Vi står overfor store utfordringer som vil bidra til å øke presset slik vi aldri tidligere har opplevd
  - Demografisk
  - Overføring av behandling
  - Medisinske fremskritt
- Allerede ser vi tegn til at mangel på personell og kompetanse har svekket kvaliteten
  - Det er for få helse- og omsorgsarbeidere – og mangelen øker hvert år
  - Kompetansen i tjenestene er ikke god nok
  - Kvaliteten i tilbudet er svekket
  - Norges tilbud er ikke i verdenstoppen
  - Dette er ikke nytt – men situasjonen har blitt markant verre...
- Så langt har man ikke evnet å styrke de kommunale helse- og omsorgstjenestene – til tross for politisk fokus, reformer og tiltakspakker
  - Mindre enn én prosent vekst i bevilgningene per år
  - Kommuner prioriterer ikke helse- og omsorg når de frie inntektene øker
  - Samhandlingsreformen har ikke vært suksess - problemene er de samme som før reformen

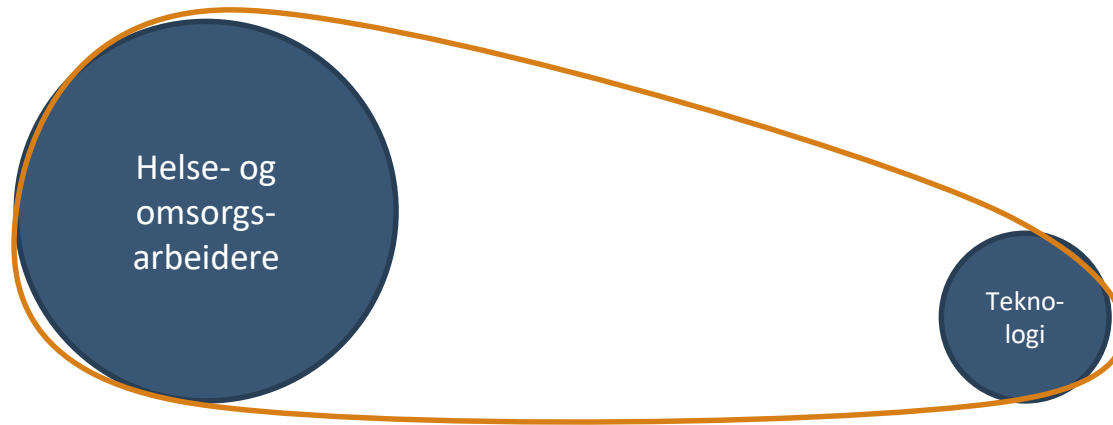
Hva må gjøres?

Det kreves en satsing på bemanning, kompetanse- og kvalitetsheving

Det er fare for todeling av helse- og omsorgstjenestene dersom det ikke tas grep

- Private tilbydere vil i økende grad komme på banen når det blir et etterspørselsoverksudd
- **Det kreves en bred satsing dersom vi skal ha håp om å løse utfordringene.**
  - Tiltak som reduserer mangelen på arbeidskraft – gjør det mer attraktivt å jobbe med helse- og omsorg i kommunene
  - Tiltak som reduserer behovet for helse- og omsorgstjenester – forebygging og tidlig innsats
  - Teknologiske løsninger som letter arbeidet for de som jobber i sektoren

Investeringer i teknologi er nødvendig, også i kommunehelsetjenesten

Det må satses mer på tverrfaglighet og samkjøring av tjenester

- Et av målene med Samhandlingsreformen...
- Evalueringer viser at styrkeforholdet ikke er endret fra tidligere i forhandlings- og samarbeidssituasjoner. Sykehusene har definisjonsmakt. Kommunene opplever marginal innflytelse (Riksrevisjonen).

*Forskning viser «[...] entydig at organiseringen av primærhelsetjenesten i større tverrfaglige sentre gir **mer effektiv utnyttelse av ressurser og kompetanse** i forhold til befolkningens behov, samt redusert bruk av spesialisthelsetjenester»
- Grimsmo og Magnussen (2015)*

Kommunal helse- og omsorg

VS

Andre samfunngoder
(Infrastruktur/forsvar/etc.)

Hjulene er i gang (?)

HelseDirektoratet

Alt innhold

Søk i alt innhold

HelseDirektoratet.no < Høringer < Veileder for helseeffekter i samfunnsøkonomisk analyse

Veileder for helseeffekter i samfunnsøkonomisk analyse

HelseDirektoratet sender nå en oppdatert versjon av veilederen Helseeffekter i samfunnsøkonomiske analyser på høring.

Status

Ute på høring

Høringsfrist: 15. september 2018

Takk for meg!
marcus@menon.no